

Tasavvuf ve Entropi

Yayınlama Tarihi: 24.06.2018

Entropi Nedir?

Entropi, kapalı bir fiziksel sistemin her bir durumunu termodinamiksel olarak karakterize eden bir fonksiyondur. Entropi kavramı 1850 yılında R. Clausius tarafından ortaya atılmış ve termodinamiğin 2. yasasının bir sonucu olarak şu ispat edilmiştir:

“Kapalı bir sistemde, tersinir olmayan olaylarda sistemin entropisi devamlı artar. Bir sistemde kendiliğinden olan değişimler daima entropinin arttığı yöndedir.”

Bu sonuç evrendeki bütün olayların yönünü belirlemiş olur. Örneğin ısı enerjisi kendiliğinden daima sıcak ortamdaki soğuk ortama doğru akar; bu artış sıcaklıklar eşit oluncaya kadar devam eder. Bu esnada sistemin entropisi artar. Fakat bunun aksi hiçbir zaman kendiliğinden oluşmaz. Yani ısı enerjisi soğuk bir ortamdaki sıcak bir ortama doğru kendiliğinden akamaz. Bütün evreni kapalı bir sistem olarak düşünersek, evrendeki kendiliğinden olan değişmelerde daima toplam entropinin artması gerekir. Müspet bilimciler bu entropi artışını, evrende düzensizliğin artması olarak yorumlamışlardır. Ancak düzensizlik terimi burada yanlış olarak kullanılmaktadır. Bunun neden yanlış olduğunu bu yazımızın ileriki kısımlarında açıklanacaktır.

Entropi, sistemdeki mikro durumların sayısına bağlıdır. Bu da sistem hakkında elde edilen bilgiyle ilgilidir. Genelde sistemlerin makroskopik özellikleriyle tespitler yapmak mümkünken, mikroskopik detayların bilinmesi hemen hemen imkânsızdır. Örneğin bir odadaki hava moleküllerinin her birinin hızını bilmek imkânsızdır. Fakat odadaki havanın sıcaklığını söyleyebiliriz. Sistemlerin mikro durumlarının sayıları arttıkça, sistemin durumu hakkındaki bilgi de o derece eksik olur. İşte bu tespit entropinin artışı olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla entropinin artması aslında, bir kapalı sistemin mikro durumlarının sayısının artması ve bunun sonucu olarak sistem hakkında bilinmeyenlerin artması demektir. Bu nedenle karadeliklerde entropi çok yüksek olarak düşünülür, çünkü karadelikler içindeki mikro durumlarla ilgili bilgilerimiz hemen hemen sıfırdır.

Müspet bilimcilere göre entropi yasası tüm doğa yasaları içinde en önemli yere sahiptir. Entropi yasası ile çelişen yasaların hiçbirinin geçerli olma şansı yoktur.

Fizikçilere göre, entropi yasasının temelinde olasılık vardır. Çünkü bir sistemin mikro durumları hakkında bilgi ancak belirli bir olasılıkla elde edilebilir. Örneğin kapalı bir ortamda bulunan bir gazın moleküllerinin

herbirinin hareketini hesap etmek imkânsızdır. Ancak molekül sayısının çok fazla olması, onların dağılımı hakkındaki bilgilerden yola çıkarak entropiyi hesaplamak mümkün olabilir. Bu nedenle entropi yasası kesin görünmekle birlikte, olasılıkçı bir yapıyı haiz olduğu düşünülmektedir. Fakat bununla beraber yine de en kesin fizik yasası olduğu kabul edilmektedir.

Entropi yasası, doğada belirli bir düzenin, hayatın dünya üzerinde devam etmesini temin etmek için kurgulanmış olduğunu gösterir. Yani doğadaki olayların tesadüflere bağlı olmadığını gösterir. Örneğin dünyadaki hava moleküllerinin, dünyanın belirli bir bölgesinde toplanarak diğer bölgelerin havasız kalmasının kendiliğinden gerçekleşmesinin olasılığı hemen hemen sıfırdır. Bu olasılığı hesaplamak mümkündür. Bu olayın benzerini bir odadaki hava molekülleri için düşünebiliriz. Bir odadaki hava moleküllerinin odanın belirli bir yarısında toplanıp, diğer yarısının havasız kalma olasılığının hemen hemen sıfır olduğunu şöyle hesaplayabiliriz: Orta büyüklükteki bir odada yaklaşık olarak 10²⁷ tane hava molekülü vardır. Bir hava molekülünün odanın belirli bir yarısında bulunma olasılığı 1/2 dir. Dolayısıyla bütün moleküllerin odanın aynı yarısında bulunmalarının olasılığı dir. Bu sayı da hemen hemen sıfırdır. Bu sayının sıfıra çok yakın olması; bütün hava moleküllerinin bir odanın belirli bir yarısında toplanmasının imkânsız olduğunu göstermektedir.

Evrende entropinin devamlı artmasının gerektiği sonucu müspet bilimcileri ve felsefecileri çok yakından etkilemiş ve o zamana kadar evren ile ilgili inançlarının ve tasavvurlarının değişmesine neden olmuştur. Bu sonuç, evrenin bir başlangıcı olduğu ve bir sonu olacağı fikrini güçlendirmiştir. Böylece evrenin bir tasarım olduğu ve evrenin işleyişinin bir yazılım programına göre olduğu, dolayısıyla da bu yazılım programını bir yazarın var olması gerektiği gibi fikirler güç kazanmıştır. Böylelikle Tanrı'nın varlığı, Tanrı'nın evreni yarattığı, kıyametin bir gün

kopacağı gibi dini inançların geçerliliği insanlara müspet bilim yoluyla ortaya konulmuş bulunmaktadır. Dine inanmayan birçok filozof ve müspet bilimci, daha önce tasavvur ettikleri evren modellerini terketmek zorunda kalışlarını bunalımlı ifadelerle dile getirmişlerdir. Örneğin ateist olan Bertrand Russel, bu konudaki üzüntüsünü 'Why I Am Not A Christian' adlı kitabında şöyle dile getirmektedir:

“Çağlarca sarf edilmiş tüm emekler, tüm özveriler, tüm parlak fikirler, insanoğlunun tüm parlak dehası, Güneş Sistemi'nin ölümüyle yok olmaya mahkum ve insanoğlunun başarılarının hepsinin evrenin yıkıntıları içine gömülmesi kaçınılmaz. Bütün bunlar tamamen tartışılmaz olmasa bile, o kadar kesin gözükmemektedir ki, bunları inkâr eden hiçbir felsefe ayakta kalmayı ümit etmemelidir.”

Bununla beraber, entropi teorisinin müspet bilimciler ve felsefeciler tarafından değerlendirilmesi ile, İslam inancı ve tasavvufun anlayışı arasında önemli farklılıklar ve çok az da olsa benzerlikler vardır. Bu hususlar aşağıda ele alınmaktadır.

Entropi hakkında tasavvufî yorumlar ve eleştiriler

1) Entropinin sürekli artması nedeniyle, zaman ilerledikçe evrenin daha da düzensiz hale geldiği iddia ediliyor.

Entropinin artışını düzensizlik ile yorumlamak tamamen yanlıştır. Çünkü evrenin her noktasında ve her zaman için belirli bir düzen hakimdir. Allah Teâlâ, Mülk suresinin 3. ve 4. ayetlerinde şöyle buyurmaktadır:

“... Rahman'ın yaratmasında bir aykırılık, uygunsuzluk göremezsin. Gözünü döndür de bak, bir bozukluk görüyor musun? Sonra gözünü tekrar tekrar döndür bak. Göz aradığı bozukluğu bulmaktan âciz ve bitkin halde sana dönecektir.”

Bu ayetin ışığı altında, Müslümanlara göre evrenin hiçbir noktasında düzensizlik yoktur. Aksine her yerde, her zaman belirlenmiş bir düzen hakimdir. Entropinin artmış olması, söz konusu sistemdeki mikro durumların sayılarının arttığı ve dolayısıyla sistem hakkında edinilen bilgilerin azaldığını gösterir. Bu bilgi azalması, bir düzensizlik anlamına gelmez. Karadeliklerden bize hiçbir bilgi gelmiyor, dolayısıyla orada entropi en yüksek değerdedir. Fakat bu karadeliklerin düzensiz olması anlamına gelmez. Orada da kendine has bir düzen vardır, ama biz bu düzeni bilmiyoruz.

Entropi artışının diğer bir özelliği, enerjinin sürekli olarak daha çok kullanabilir bir formdan daha az kullanılabilir bir yapıya doğru değiştiğidir. Bunu da düzensizliğin artması olarak yorumlamak yanlıştır. Çünkü bir şeye hakim değilsek orası düzensizdir diyemeyiz. Aynı şekilde bir sistemdeki enerji kullanılamıyorsa orası için düzensizdir diyemeyiz. Fakat müspet bilimciler ve felsefeciler her şeyi kendileri açısından değerlendirmeye çalışmaktadırlar. Oysa mutlak gerçek onların dışında gerçekleşen bir olgudur. Onların ne kadar yanıltmış olduklarını entropi yasası kendilerine söylemektedir.

Evrende hüküm süren sistemin işleyişi, Allah'ın koyduğu yasalar ve kurallar ile sürmektedir. İnsanlar bu yasaların ve kuralların çok azını görebilmekte ve bilebilmektedir. Bu durumda, göremediklerine düzensiz demek hem çok yanlıştır ve hem de bir acizliğin ifadesidir. Kuran-ı Kerim'deki bir ayette; "... Size ilimden çok az bir şey verilmiştir." (İsra suresi, ayet 85) buyurularak bu durum insanlara açıklanmaktadır.

Eğer evrenin herhangi bir yerinde gerçekten bir düzensizlik olsa, bu düzensizlik kelebek etkisiyle evrenin diğer noktalarındaki düzeni bozmaya ve fesada uğratmaya yeter. Fakat böyle bir fesad ve bozulma evrende hiçbir şekilde görülmemektedir.

2) Entropinin devamlı artması, evrenin sonunun habercisi olarak yorumlanmaktadır.

Entropinin devamlı tek yönlü olarak artmasını, evrenin sonunun geleceğini göstermesi olarak yorumlanmaktadır. Müspet bilimcilere göre düzensizlik artarsa sonu kaostur. Bu da evrendeki sistemin çöküşü demektir. Güneş enerjisinin bitmesinin 3 milyar yıl süreceği tahmin edilmekte ve bu sürenin sonunda güneşin artık işlevini yapamayacağı, dolayısıyla dünya hayatının biteceği tasavvur edilmektedir. Aynı düşünce diğer yıldızlar için de geçerlidir. Belirli bir süre sonra, evrendeki ısı hareketlerinin olmaması nedeniyle bir ısı ölümünün ortaya çıkacağını, bu da evrenin çöküşü ve kendisini yok etmesi olarak yorumlanmaktadır.

İslam inancına göre evrenin bugünkü yapısı kıyamet ile sona erecek ve kıyametten sonra tekrar yeni bir düzen inşa edilecektir. Bununla ilgili ayetler ve hadislerin bazıları şunlardır:

“Sana, ne zaman kopacak diye kıyametin vaktini soruyorlar. De ki; onun bilgisi yalnızca Rabbimin katındadır. Onu tam vaktinde koparacak olan O’ndan başkası değildir. Onun ağırlığına göklerde ve yerde dayanacak bir kimse yoktur. O size ansızın gelecektir...” (Araf suresi, ayet 187)

“Göğü kitap gibi dürdüğümüz zaman, yaratmaya ilk başladığımız gibi, katımızdan verilmiş bir söz olarak onu tekrar var edeceğiz. Doğrusu biz bunları yaparız.” (Enbiya suresi, ayet 104).

“(Ey Muhammed!) De ki: ‘Allah sizi diriltir. Sonra sizi öldürür, sonra da geleceğinde şüphe olmayan kıyamet gününde (diriltilip) bir araya toplar. Fakat insanların çoğu bilmezler.’” (Casiye suresi, ayet 26)

Ebu Hureyre (ra) rivayet ediyor: “Resûlullah (sav) buyurdular ki: ‘İnsanlar kıyamet günü öylesine ter akıtır ki, bu terler yerin içinde yetmiş zirâ’lık derinliğe kadar iner ve bu ter (yer üstünde de birikerek

insanları konuşamaz hale getirmek üzere ağızlarına) gem vurur ve kulaklarına kadar ulaşır.” (Buhari, Müslüm)

Ubey İbnu Ka’b (ra) anlatıyor: “Resûlullah (sav) buyurdular ki: ‘Kıyamet günü geldi mi, ben peygamberlerin imamı, hatibi ve (onlar arasında) şefaath (etmeye yetkili) sahibi olacağım. Bunda övünme yok.” (Tirmizi)

İslam inancına göre kıyametin kopması için milyarlarca yıl geçmesi beklenmiyor. Daha az bir sürede kıyametin olacağı Müslümanlar tarafından inanılmaktadır. Ancak kıyametin kopması entropinin büyümesi nedeniyle olmayacaktır. Dünyadaki insanların imanlarının azalması, fitne ve fesadın yayılması, İslam şeriatının terkedilmesi sonucu yeryüzünde Müslüman olanların sayısı azalacaktır. Bunun sonucunda, ne zaman dünya üzerinde Allah diyen tek bir kişi kalmadığında kıyamet kopacaktır. Bununla ilgili bazı hadisler şunlardır:

H. Enes (ra) anlatıyor: “Resûlullah (sav) buyurdu ki: ‘Kıyamet Allah, Allah diyen bir kimsenin üzerine kopmayacaktır.” (Müslim, Tirmizi)

İbn Mesud (ra) rivayet ediyor: “Kıyamet ancak kötü insanların başına kopar.” (Müslim)

Kıyametten sonra yeniden bir yaratılışla ahiret hayatı başlayacaktır. İnsanların ruhları yeni yaratılan bedenlerine girerek kabirlerinden çıkacaklardır. Ahiret hayatının da kendine göre bir düzeni olacaktır. Fakat bu düzen, Aziz ve Hakim olan Allah Teâlâ'nın iradesi ve kudreti ile kurulacak ve ebedi olarak devam edecektir.

Felsefeciler, insanın yaşlanmasını da entropinin ve dolayısıyla düzensizliğin artması olarak yorumlamakta ve dolayısıyla insanın ölümünün kaçınılmaz olduğu ifade edilmektedir. Burada felsefecilerin gözden kaçırdığı bir husus vardır. O da, insanın bir manevi bir de maddi yapısının olduğudur. Yaşlanma insanın maddi yapısı olan bedenle ilgilidir. Fakat insanın manevi yapısı olan Ruh için bir yaşlanma söz konusu değildir. Ölüm ruhun bedeni terk etmesidir. İnsan ruhu emir

aleminden olduğundan, onun için ölüm söz konusu değildir. Kıyametten sonra ruh, kendisi için yaratılacak yeni bedenine girerek insan için ahiret hayatı başlayacaktır.

Burada gerek felsefecilerin ve gerekse müspet bilimcilerin yanıldıkları bir husus vardır. Onlar her şeyi akıl ve duyularla elde edilen bilgilerle açıklamaya çalışmaktadırlar. Ancak olayları tam olarak açıklamak için akıl ve duyular yeterli değildir. Çünkü olayların daima iki yönü vardır: Biri zahiri (görünen), diğeri batını (gizli) dir. Olayların batını yönünü bilmeden yalnız zahiri yönüyle yorumlar yapılırsa eksik ve yanlış bilgiler elde edilir. Entropi hakkındaki bilgiler de böyledir. Evren hakkında yalnız duyular ve akılla elde edilen bilgiler eksiktir ve yanıltıcı olabilir. Çünkü evrendeki olayların görünen kısmı yanında bir de batını (gizli) yönü vardır ki, bu yön ancak vahiy ve keşif yoluyla elde edilen bilgilerle anlaşılabilir. Bu nedenle, evrenin sonu ile ilgili müspet bilimcilerin ileri sürdükleri tasavvurlar mutlak gerçeğe tam uyuşmaz. Bunun nedeni, onların bu konudaki vahiy ve keşif bilgilerini kabul etmeyip dışlamalarıdır. Dolayısıyla tespitleri eksik ve yanıltıcıdır. Bu husus bütün bilim tarihi boyunca böyle olmuştur.

3) Entropi yasası gereğince, sonlu bir zamanda tükenecek olan bir şeyin ezelden beri var olamayacağı, dolayısıyla evrenin sonlu bir zaman önce var olduğu düşünölmelidir

İnsanlar evrenin bir sonu olacağı fikrine vardıldıktan sonra, bir de başı olduğu fikrine zorunlu olarak varmışlardır. Çünkü evren ezeli olsaydı, yani sonradan yaratılmış olmasaydı, bir sonunun olması anlamsız olurdu. Evrenin bir başlangıcı olduğu fikri birçok felsefeci ve müspet bilimciyi rahatsız etmiş ve düşündükleri ezeli ve ebedi evren modelinin geçersizliği onları düş kırıklığına uğratmıştır. İnsanların bu türlü düş kırıklıklarına uğramasının tek nedeni; akıl ve duyularla her şeyi açıklayabileceklerini düşünmeleridir. Bunun mümkün olmadığını çeşitli yazılarımızda dile getirdik.

Evrenin genişlediği fikrinden hareket ederek, evrenin bir büyük patlama (Big Bang) ile ortaya çıktığı fikri 1920'lerden sonra ortaya atılmıştır. Bu fikir entropi yasası ile de teyid edilmiştir. Bununla beraber, evrenin ilk yaratılışının nasıl olduğu, bu iki teori tarafından doğru olarak açıklanamamaktadır. Bu konunun tam açıklanması ancak Sırlar ilmi olan vahiy ve keşif bilgileriyle yapılabilir. Buna ait açıklamalar "Tasavvuf ve Büyük Patlama" adlı yazımızda yapılmıştır. Bu yazıdan bazı açıklamaları aşağıda aktarıyorum:

"Fizikçilerde evrenin başlangıç noktası olarak, geriye doğru gidişteki son sıfır noktası olduğu genel olarak hakimdir. Fakat bu tasavvur yanlıştır. Çünkü İslam inancında, evrenin önce yoklukta bir hakikat olarak Allah tarafından yaratılıp, sonra varlık alemine yine Allah tarafından çıkarıldığı kabul edilir. Dolayısıyla evrenin yaratılışının başlangıcı sıfır noktası değil, yokluktaki ilk hakikatlerin yaratılışıdır."

"O, gökler ve yeri yoktan var edicidir. Bir işin olmasını murad edince ona yalnızca 'ol' der, o da hemen oluverir." (Bakara suresi, ayet 117).

Fizikçiler evrendeki cisimlerin oluşmasını, ilk elementer parçacıklardan başlayarak, yüksek sıcaklık ve aşırı yoğunluğun altında çeşitli safhalarla meydana geldiğini tasavvur etmektedirler. Tasavvuf ise, evrende ortaya çıkan her cismin hakikatinin (ayan-ı sabite) daha önce yokluk alanında yaratılmış olduğunu ve bunlar varlık tecellisi ile daha sonra zaman içinde doğada varlık kazandığını kabul eder. Yani Allah Teâlâ, doğada gördüğümüz cisimleri zamanı gelince varlık tecellisi ile var etmektedir. Biz onların doğada var edilmelerinden hemen sonra, onları duyularımızla algılayabiliyoruz. İslam inancına göre Allah evrende yaratmayı daima tekrarlamaktadır. Bu gerçek bazı ayetlerde şu şekilde dile getirilmektedir:

"Allah yaratmayı, ilkin yapar, sonra da çevirir, onu yeniden yapar." (Rum suresi, ayet 11).

“Hem yaratmayı ilkin yapan O’dur. Sonra onu çevirip yeniden yapacak olan da O’dur ki bu O’na çok kolaydır.” (Rum suresi, ayet 27).

4) Entropi yasasının en önemli özelliği tek yönlü ve tersinmez olduğudur

Tasavvufa göre, evrende dönmeler olsa bile tekrar yoktur. Her şey yönelme ve gitmekten ibarettir. Geriye dönüş yoktur. Bu yaratılışın zenginliğindedir. Dolayısıyla entropinin de tek yönlü (artar yönde) ve tersinmez oluşu, tasavvuftaki bu bilgiyle uyumludur.

“Varlığın Tasavvuftaki Dairesel Yapısı” adlı yazımızda şunlar ifade edilmektedir:

“Tasavvufa göre hareketler, intikallerin ve yer değiştirmelerin kendilerinde meydana geldiği anlamlar ve sebeplerdir. Tasavvufa göre hareketler nispetlerdir. Bu nispetler, kendisinin mensup olduğu şeye göre hükümler verirler. Tasavvufa göre hareket, ilahi emirle bir takım sırları ortaya çıkarmak için doğal ve ihtiyari harekettir.”

Entropinin daha büyük değere doğru hareket etmesi de; evrendeki oluşumlarda bir takım sırların ortaya çıkmasının nedeni olarak düşünülebilir. Örneğin bütün hava moleküllerinin dünyanın belli bir bölgesinde toplanamamasının sırrı, dünya üzerinde hayatın devamını temin içindir. Entropinin artma hareketi, kara madde ve kara deliklerin oluşumunun sebebi olabilir. Bu husustaki tasavvufun verilerinin, müspet bilimciler tarafından kullanılmasıyla, doğada birçok olayın açıklanabileceğini umabiliriz.

5) Entropinin artması zamanın ilerlemesi ile aynı yöndedir. Entropi yasası ile zamanın fiziksel oluşumlardaki payı ortaya konur

Tasavvufa göre zaman bir nispettir ve dışta bir varlığı yoktur. Ancak alemdeki olaylarla ve varlıklarla bağlantısı vardır. Fakat bir eşya gibi varlığa sahip değildir. Bu bakımdan zaman ilahi bir zarftır. Zaman zarfı

içinde alemdeki bütün olaylar ve oluşumlar cereyan eder. Buna göre zaman her şey üzerinde hüküm sahibidir. Entropinin artması da bu olaylardan biridir ve onun üzerinde de zaman hüküm sahibidir.

Alemdeki her şey bir halden başka bir hale geçer. Bu halden hale geçiş, zaman alemi içinde her anda olmaktadır. Hallerin farklılığı zamanların farklılığı nedeniyledir. Zamandaki döngüler, örneğin gün, ay ve yılların oluşu, varlıkları tekrar ilk hallerine döndürmez. Her an varlıklar yeni oluşumlar içindedir. Örneğin bu andaki dünya ile bir gün sonraki dünya aynı değildir. Muhakkak bir başkalaşmaya uğramıştır.

Zamanın başlangıcı, Allah Teâlâ'nın Hz. Muhammed (sav)'in ruhunu yaratmasıyla olmuştur. Zamanın muzafı olduğu ilahi isim ed-Dehr'dir. Yani ed-Dehr isminin bütün yaptığı ve yapacağı işler zaman zarfı içinde olmaktadır. Bir hadis-i şeriften öğreniyoruz ki, Peygamberimiz (sav)'in dünyaya gelmesiyle zaman ilk yaratıldığı günkü hale gelmiş oldu. Çünkü Hz. Muhammed (sav)'in ruhu ilk yaratıldığında gayb aleminde hüküm sahibi idi ve zaman onun ruhunun yaratılmasıyla başlamıştı. Peygamber (sav)'in gayb aleminde sahip olduğu hükmetme özelliği, dünyaya gelmesiyle zahir alemde de ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, Peygamber'in hüküm sahibi olması bağlamında, zaman ilk günkü başlangıç haline dönmüş oldu.

Hakk Teâlâ fiili kendinden soyutlayıp sebebe izafe etmiştir. Biz her fiilin bir sebebe dayandığını gözleriz. Ancak buradaki gerçek fail Allah'tır. Bu bütün tabiat olayları için, dolayısıyla entropinin artması için de geçerlidir. İnsanların bir kısmı gerçek failin zaman olduğuna inanmışlar ve kendilerini ancak zamanın yok edeceğini ileri sürmüşlerdir. Bunun sonucunda doğayı kendilerini ilah edinmişler ve doğanın dışında gerçek bir failin olmadığını iddia etmişlerdir (Panteistler). Bunlara Casiye suresinin 24. ayeti şu cevabı vermektedir:

“Hem müşrikler dediler ki: ‘Hayat, ancak bu dünya hayatımızdan ibarettir. Ölürüz ve yaşarız. Bizi ancak geçen zaman yokluğa sürükler.’ Halbuki onların bu hususta hiçbir bilgileri yoktur. Onlar sadece böyle zannederler.”

Ölünce insanın yok olacağını düşünenlerin, zamana ilah gözüyle bakanların, nasıl bir yanlışı içinde olduklarına yukarıdaki ayet işaret etmektedir.

6) Entropi yasası determinist ve olasılıkçı bir yapıda işleyen evreni gösterir

Evrenin determinist bir yapıda oluşu ancak ve ancak görünen (zahiri) ve görünmeyen (gaybi) tarafları bir arada düşünüldüğünde mümkün olabilir. Tek başına duyular ve akıl ile algılanan zahiri yüz bize deterministik bir yapı göstermez. Örneğin Kuantum Teorisindeki belirsizlikler bunu anlatırlar.

Allah Teâlâ alemde sebepleri koymuş ve onları sabit bırakmıştır. Yani onlar değişmezler. Her şeyin oluşu bir sebebe bağlanmıştır. Ama gerçekte fail yine Allah’tır. Dolayısıyla bu anlamda evrende determinist bir yapı vardır.

Evrende olasılıkçı bir yapının oluşu hakkında tasavvuf açısından itirazlar olabilir. Çünkü evrendeki olasılık uzayının boyutu ne kadar büyük olsa da, tahakkuk edecek olaylarda bir kısıtlama getirir. Oysa, Allah Teâlâ hiçbir zaman kısıtlanamaz. O istediğini, istediği şekilde, hiçbir şarta bağlı olmaksızın yapandır. Aşağıdaki ayetler bu konuyla ilgilidir:

“Dilediğini yaratır, Allah her şeye kadirdir.” (Maide suresi, ayet 17).

“Allah dilediğini bağışlar, dilediğini de azap eder. Allah herşeye kadirdir.” (Bakara suresi, ayet 284).

“Allah, mülkünü dilediğine verir.” (Bakara suresi, ayet 247).

“Hikmeti dilediğine verir.” (Bakara suresi, ayet 269).

“Dilediğini hidayete erdirir.” (Yunus suresi, ayet 25).

“... Allah, dilediğine hesapsız rızık verir.” (Bakara suresi, ayet 212).

“Hakikaten Allah, dilediğini şaşırır ve kendisine gönül vereni de hidayete erdirir.” (Rad suresi, ayet 27)

“O öyle bir ilahtır ki, göklerin ve yerin hükümlerini Kendisi’nindir. O hiç çocuk edinmedi, hükümlerde ortağı yoktur. O her şeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenleyerek takdir etmiştir.” (Furkan suresi, ayet 2).

Dolayısıyla evrende olabilecek olayları sonlu boyutlu bir olasılık uzayı içinde düşünmek mümkün değildir. Oysa fizikteki olasılık uzaylarının hepsi sonlu boyutludur. Sonlu boyutta oluş, evrenin zahiri yüzü için düşünülse bile batını yüzü için böyle bir şey söz konusu değildir. Dolayısıyla evrenin mutlak yapısı için bir olasılık modeli düşünmek geçerli değildir.

Entropi yasasının batını (manevi) cephesi

Evrendeki maddesel görünümlü bütün fiziksel olayların bir de manevi cephesi vardır. Bir fiziksel olayın manevi cephesi, kendisinin olmasını irade eden ve olduran Rabbini bilmesi ve O’nun hamd ile tespih etmesidir. Bu, canlılık sırrının bütün aleme yayılmış olmasının bir sonucudur. Maddesel olaylar da canlıdır. Bundan dolayı kendilerine hayat veren Rabbini bilirler. Eğer maddesel olaylar canlı olmasaydı, kendilerine yapılan “ol” emrini duyamazlardı ve dolayısıyla ortaya çıkamazlardı. Bu evrendeki bütün olaylar için geçerlidir.

Bununla ilgili Kuran’da örnekler vardır. Rad suresi, ayet 13’de gök gürültüsü ile ilgili şunlar ifade edilmektedir:

“... Gök gürültüsü hamd ile Rabbini tespih eder.” Gök gürültüsü fiziksel bir olaydır. Bu olay Allah’ın irade etmesiyle olmuştur. Bu fiziksel olayın da iki yüzü (vechi) vardır. Biri maddi, diğeri manevi (gayb) alemine

karşıdır. Maddi aleme olan tarafı insanlar tarafından gürültü, şimşek, elektriksel boşalma olarak görülür. Gayb alemine olan tarafı ise, yukarıdaki ayette ifade edildiği gibi gök gürültüsünün Rabbini bilmesi ve O'na hamd etmesidir. Gök gürültüsü olayı da canlıdır ve kendisinin olmasını irade eden Rabbini bilir ve O'na hamd ile tespih eder. Benzer şekilde, Kuran'da dağların, kuşların Allah'ı tespih ettikleri, taşların Allah korkusundan yere yuvarlandıkları anlatılmaktadır. Bu husus evrendeki bütün fiziksel olaylar için doğrudur. Dolayısıyla entropinin artması olayı için de geçerlidir. Aşağıdaki ayetlerde bu husus açık olarak dile getirilmektedir:

“Kâinatta hiçbir şey yoktur ki hamd ile Allah'ı tespih etmesin, O'nu anmasın. O'na dua etmesin. Fakat siz onların bu tespihlerini, zikirlerini fark etmiyorsunuz.” (İsra suresi, ayet 44).

“Göklerde ve yerde bulunan her şey Allah'ı tespih etmiştir. O, Aziz ve Hakim'dir.” (Hadid suresi, ayet 1).

Bütün varlık dünya ve ahrette sürekli hareketlidir. Çünkü yaratma bir durağanlıktan meydana gelmez. Dolayısıyla durağanlık diye bir şey yoktur, sadece hareket vardır. Tasavvufa göre hareket; ilahi emirle bir takım sırların ortaya çıkması için doğal ve ihtiyari bir süreçtir. Keşif bilgilerine göre hareketlerde daima bir artış vardır. Entropinin artması da bir çeşit harekettir. Bu harekette evren düşük entropi değerinden büyük bir değere doğru intikal etmektedir. Entropinin artış hareketi de, ilahi emirle bir takım sırların ortaya çıkarılmasını hedefler. Bu sırlar ne olabilir? Daha önce belirttiğim gibi, dünyadaki hava moleküllerinin entropinin artması sayesinde, dünyanın belli bir bölgesinde birikmeleri önlenmektedir. Böylece dünya üzerindeki hayatın devamı sağlanmaktadır. Entropinin artması, evren hakkındaki bilgilerimizin azalmasına neden olmaktadır. Çünkü entropinin artması ile ortaya fazla sayıda yeni durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu yeni durumlar hakkında bilgilerimizin ne olduğu ise belirsizdir. Yani yeni bilgilerin hepsine vakıf

değiliz. Bu durumda, entropinin artışı evrende bilinmeyen yeni oluşumların ortaya çıkışını gösterir. Bu da yeni kara madde ve karadeliklerin oluşması şeklinde anlaşılabilir.

Evrenin genişlemesi olayını da bu bağlamda anlayabiliriz. Evrende entropinin daima büyümesinin sonucunda yeni durumlar ortaya çıkmaktadır. Daha önceden mevcut olmayan bu durumlar ortaya çıkınca galaksiler arasındaki dengeler bozulabilir. Bu dengelerin yeniden oluşabilmesi için evrenin genişlemesi zorunlu olabilir.

Bütün bunlar bir rastlantı sonucu oluşan şeyler değildir. Bunlar, her şeyi doğru bilen bir irade, bilinmeyen bir takdir ve kazaya göre meydana gelmektedir. Bu, Allah Teâlâ'nın bir fiilidir ve herhangi bir olay O'nun bilgisinde meydana gelmeden ortaya çıkmaz.

Pozitivist ve Materyalist Felsefenin çöküşü

İnsanlar son iki asırdan beri entropinin artması olayını bildikleri halde ve bunun sonucu olarak Tanrı'nın varlığı, evrenin başı ve sonu olduğu bilinmesine rağmen, pozitivist felsefe bu asırlarda insanlar arasında çok rağbet görmüştür. Bunun nedeni insanların dine inanmak istememeleridir. Batılı insan için din diye yalnız Hristiyanlık öne çıkmıştır. Fakat batılı insan, Hristiyanlıkta birçok çelişki bulduğundan ona bağlanmak istememiştir. Eğer bu insanlar İslam dinini incelemiş olsalardı, çelişkide kalmayacaklar ve Allah'a teslim olacaktı. Ancak tahrif edilmiş İncil ve gerçekleri saptıran Papalık kendilerine bu şansı tanımamıştır. Bu batı insanının zafiyetidir. Neden İslam'ı incelememişlerdir? Bunun nedeni, topluma hakim olan güçlerin (Papalık da dahil) halk üzerindeki otoritelerinin sarsılmaması için yanlış ve kasıtlı propagandalarla İslam'ı kötülemiş olmalarıdır. Birçok bilim insanı bu kötüleme propagandası karşısında objektif olamamış ve İslam karşıtı olmuşlardır. Bugün de aynı durum devam etmektedir. İslam dini

saptırılarak batı insanına terör kaynağı olarak gösterilmektedir. Fakat ne yazık ki, batılı bilim insanları, bilimselliği içlerine tam sindiremedikleri için, bu propagandaların etkisinde kalmaktadırlar. Bunlar gerçek İslam'ı anlamak istememektedirler. Bu aslında, kendilerine bilim insanı denilen zümrenin büyük bir kısmının gerçek bilim insanı olmadıklarına kanıttır.

Pozitivist felsefe çökmüştür. Çünkü pozitivism bütün metafiziksel savları elemeye çalışmıştır. Gerçek dine yer vermeyerek din ve maneviyatı reddetmiştir. Onlar Tanrı yerine insanlığı, peygamber yerine bilim adamlarını esas almışlardır. Böylece yalnız seküler (dünyevî) hedefler peşinde koşan toplumlar oluşturmak istemişlerdir. Halbuki entropi yasası, Tanrı'nın varlığı, evrenin başı ve sonunun olduğu gibi dini inanışların doğruluğunu teyid etmiştir. Dolayısıyla entropi yasası, pozitivist düşünceyi temelinden çökertmiştir.

Entropi yasası ile materyalist felsefe de tamamen çökmüştür. Çünkü materyalist felsefede evrenin ebedi ve ezeli oluşuna inanılmaktaydı. Halbuki entropi yasası evrenin başı ve sonu olması gerektiğini zorunlu kılmaktadır. Materyalist filozoflar, bu sonuç karşısında hayal kırıklığına uğramışlardır. Bir kısmı gerçeği teslim ederken, bir kısmı da bir takım aklî modellerle bu duruma karşı çıkmışlardır. Örneğin onlara göre, evrenin başlangıcı bir kaos durumudur ve bu noktada kendi entropisinin maksimum olduğu bir karadelik yapısındadır. Evrende bugün görülen kompleks düzen ise yaratılış anında dışarıdan eklenmiş bir tasarım sonucu olamaz. Çünkü onlara göre, evrendeki büyük patlamadan önce olanlarla ilgili hiçbir iz ve veri elde mevcut değildir.

Bu görüşler materyalizmin hayal kırıklığını örtmeye çalışması gayretleridir. Gerçekler karşısında iman etmemek için hâlâ direnmektedirler. Bir kaostan durduğu yerde bugünkü mükemmel işleyen düzen nasıl oluşacaktır? Bunu hangi sağduyu sahibi bir insan kabul eder? Eğer onların dediği gibi başlangıçta bir kaos olsa, bu

durumun bugünkü mükemmel işleyen bir evrene evrilmesi yine ancak dışarıdan bir gücün müdahalesi ile mümkündür. Bu güç Tanrı'nın gücüdür. Fakat materyalistler Tanrı'ya inanmadıkları için bu çelişkiden nasıl kurtulacaklar?

Evrenin Tanrı tarafından yaratılmış olmasının bir verisine ve izine rastlamadıklarını söylüyorlar. Oysa bütün semavi dinlerin peygamberleri bu veri ve izleri açıkça ortaya koymuşlardır. Diğerlerinin tahrifata uğradıklarından bugün için çelişkiler içeriyor olsalar da, İslam dininde herhangi bir çelişki yoktur. Evrenin nasıl yaratıldığı ve nasıl işlediği gayet açık delillerle Kuran'da anlatılmaktadır. Materyalistler bütün bu verilere gözlerini kapıyorlar, fakat evrendeki bu mükemmel düzenin nasıl oluştuğuna ve çalıştığına dair tutarlı açıklamaları ve ispatları yok. Kimisi bu düzenin kendiliğinden bir rastlantı sonucu olduğunu söylüyor, kimisi de bu düzenin doğa tarafından sağlandığını ileri sürüyor. Fakat bu düşündükleri modellerin kendilerine nasıl bir iz ve veri bıraktıklarını açıklamıyorlar. Çelişki ve çaresizlik içinde bocalıyorlar. Doğa dedikleri şey, kendilerine hangi mesajı göndermiş de ona inanıyorlar? Bu durum, İslam inancını kabul etmek istemeyen insanların bocalamaları ve çelişki yumağı içinde kalmalarından ibarettir.

Entropinin sürekli artması, doğayı Tanrı olarak düşünen panteizmin de çökmesini sağlamıştır. Çünkü entropi yasası, evrenin zaman içinde yaratıldığını ve sonunda yok olmasının kaçınılmaz olduğuna işaret etmektedir. Bu ise Tanrı'nın doğa olmadığını ve doğanın da Tanrı olmadığını gösterir. Çünkü doğan ve ölen bir Tanrı anlayışı, Tanrı kavramı ile çelişen bir düşüncedir.

İslam dini bu çelişkilere doğru cevap veren tek inanç sistemidir. Bu sistem, web sitemizdeki yazılarla çeşitli şekillerde anlatılmıştır. İsrarla ve inatla İslam inanç sistemini reddetmek ve kötülemek kimseyi haklı çıkarmaz. Bilakis kendi çelişki ve olumsuzlukları içinde boğulur kalırlar.

Çünkü hak gelince bütün batıl inanışlar ve düşünceler yok olmuştur. Bu, Kuran'daki şu ayetle kesinlik kazanmıştır:

“De ki: ‘Hak geldi, batıl yok oldu. Şüphesiz batıl yok olmaya mahkumdur.’ (İsra suresi, ayet 81)

Sonuç

Entropi yasası bugüne kadar reddedilmeyen ve kesin gözüyle bakılan bir fizik yasasıdır. Bu yasa ile çelişen hiçbir teori ve düşünce sisteminin kabul görme şansı yoktur.

Entropi, bir kapalı sistemi ve dolayısıyla kapalı bir sistem olarak düşünülen evrenin yapısını karakterize eden önemli bir parametredir. Entropi yasası, bu parametrenin tersinmez olaylarda sürekli arttığını ifade eder. Bu sürekli artışın sonucu olarak, evrenin bir sonu ve başı olması gerektiği düşünülmüştür. Böylece Tanrı'nın varlığı, evrenin Tanrı tarafından yaratıldığı ve bir sonunun geleceği gibi dini inanışların doğruluğu teyid edilmiştir. Bu, birçok müspet bilimci ve filozofun evren hakkındaki tasavvurların çökmesine neden olmuştur. Böylece pozitivizm, materyalizm ve panteizm gibi felsefeler çökmüştür.

Bununla beraber, entropi yasasının sonuçlarından müspet bilimciler ve felsefecilerin anladıkları hususlar, İslam tasavvufu ile büyük çapta farklılık göstermekte ve az bir kısımda benzerlik bulunmaktadır. Bu farklılıklar ve benzerlikler yukarıdaki yazımda detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Entropi yasası, Allah Teâlâ'nın ayetlerini insana dış alemde göstermesidir. Aşağıdaki ayet bu hususa açıklık getirmektedir:

“Biz onlara hem ufuklarda ve hem de kendi nefislerinde delillerimizi göstereceğiz ki, Kuran'ın hak olduğu kendilerine açıkça belli olsun.

Senin Rabbinin her şeye şahid olması kâfi değil mi?” (Fussilet suresi, ayet 53).

Entropi yasası ile, evrenin başı ve sonu oluşunun ispat edilmesi, insanlara Kuran'ın hak olduğunun gösterilmesidir. Çünkü Kuran'da açıklanan ayetler, entropi yasasının sonuçlarını teyid etmektedir. Bu da Kuran'ın nasıl bir mucize olduğunu tekrar göstermektedir.

Yukarıdaki ayetin hükmü bütün fiziksel olaylarda ortaya çıkmaktadır. Yeter ki insan bu fiziksel olayları samimi bir iman ile ele alsın. Gerek evrendeki olayların, gerekse insanın kendi içindeki olayların iman perspektifi ile incelenmesi bizlere Kuran'ın ayetlerinin doğruluğunu gösterir. İnsan bu gerçekler karşısında Rabbine imanı artar ve teslim olur. İşte dünya hayatında insanlardan istenilen budur. Müslümanın görevi de dünya hayatını Kuran ayetleri ve hadislerin ışığı altında anlamak ve yaşamaktır. İşte gerçek kurtuluş budur.

Kaynaklar

“Der Entropie begriff in der Thermodynamik und der Statistischen Mechanik”, Kurt Schönhammer, Institute für Theoretische Physik, Universität Göttingen

“Din Felsefesi Açısından Entropi Yasası”, Caner Taslaman

“Fütûhât-ı Mekkiyye”, İbn Arabî, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2012

“Physik”, Chr. Gerthsen, H.O. Kneser, Springer Verlag, Berlin-Heilderberg, New York, 1969

“Why I Am Not A Christian”, Bertrand Russel, Simon and Shuster, New York, 1957

Yorum ve Eleştirileriniz için: <mailto:oryanmh@gmail.com>

[Anasayfa](#)

[Makaleler](#)